

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล
 - 1.1 ความหมายของหลักธรรมาภิบาล
 - 1.2 ความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล
 - 1.3 แนวทางปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล
 - 1.4 หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียน
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล
2. ประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียน
 - 2.1 ความหมายของการบริหารงานโรงเรียน
 - 2.2 ประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียน
3. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ
 - 3.1 ข้อมูลทั่วไป
 - 3.2 โครงสร้างการบริหาร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

1. ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล นักวิชาการและนักการศึกษาให้ความหมายของหลักธรรมาภิบาลไว้หลายท่านดังนี้

ธรรมาภิบาล หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Good Governance เป็นเรื่องของทุกสังคม และประเทศที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้วต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งความหมายของ Governance เพียงคำเดียว หมายถึง กรอบของการบริหารจัดการองค์กรต่าง ๆ เมื่อนำไปใช้ในการบริหารระดับบริษัทก็จะเรียกว่า Corporate Governance ถ้านำไปใช้ในทางราชการก็จะเรียกว่า Public Governance ซึ่งกรอบการบริหารจัดการนี้ย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย แต่สำหรับสิ่งที่ดีเรียกว่า Good Governance ซึ่งสำหรับสิ่งที่ไม่ดีเรียกว่า Bad Governance (สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2546, หน้า 11)

สุทัศน์ สุธาทิกุลสมบัติ (2550, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ว่า กระบวนการตัดสินใจที่จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ธรรมาภิบาล (Governance) ได้ให้ความสำคัญกับองค์กรที่มีรูปแบบ (Formal) และไม่มีรูปแบบ (Informal) คนที่อยู่ในองค์กรเป็นผู้ตัดสินใจการกระทำ ตามโครงสร้างและแนวทางที่ได้กำหนดไว้

เจริญ เจษฎาวุธ (2552, หน้า 15) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง โครงสร้างการจัดการองค์การ นโยบาย กระบวนการปฏิบัติ และระบบการควบคุมภายในขององค์การ ที่ออกแบบมาเพื่อใช้ชี้นำการปฏิบัติงานทั้งหมดในลักษณะต่อเนื่อง และควบคุมกิจกรรมทั้งหมดขององค์การด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และความเอาใจใส่ต่อการปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด และต่อผู้รับผลประโยชน์ โดยการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนด เพื่อจะได้รายงานถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของตน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 82) ให้ความหมายของการใช้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เป็นไปในครรลองครองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐ

และเอกชนหลักที่ใช้ในการบริหารนี้ครอบคลุมถึงหลักธรรมทางศาสนา ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมและความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ที่บุคคลทั้งหลายพึงมีและพึงปฏิบัติ กล่าวโดยสรุปธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง หลักการบริหารแนวใหม่เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และสังคมเป็นหลักการทำงานที่มีความเชื่อมั่นว่าจะได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด คือมีความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสร้างความมีส่วนร่วมของประชาชน มีความโปร่งใส มีจิตรับผิดชอบภายใต้กฎระเบียบ มีแนวปฏิบัติรองรับการดำเนินการเพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้มีความสอดคล้องสนับสนุนการอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การบริหารจัดการ บ้านเมืองและสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ดี ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้หลักประชาธิปไตย และเคารพในสิทธิมนุษยชน มุ่งใช้กฎระเบียบด้วยความ เป็นธรรม โปร่งใสในการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่อย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

2. ความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองครองธรรม นอกจากนี้ยัง หมายถึง การบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงาน ธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะช่วย สร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงาน อย่างซื่อสัตย์สุจริต และขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ครัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะ ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใสมได้รับความไว้วางใจในการร่วม ทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

หลักธรรมาภิบาลซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพลงสู่ประชาชน โดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน ลดการควบคุม ให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายของโครงการที่ทำหน้าที่บริหารงานภาครัฐ กำหนด นอกจากนี้จะต้องกำหนดบทบาทของตนอย่างชัดเจน และยังคงมีความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบต่อแนวทางการใช้อำนาจ การดำเนินงานจากทุกภาคส่วน โดยมีเป้าประสงค์ดังนี้

สำนักนายกรัฐมนตรี (2554, หน้า 6 – 15) กล่าวถึงทิศทางในการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 ไว้ว่า ภายใต้สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม ขณะที่การทบทวนผลการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมา สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งมีความเสี่ยงในหลายมิติ ที่อาจทำให้ปัญหาต่าง ๆ รุนแรงมากขึ้น จึงเป็นต้องเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ ให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมั่นคง ซึ่งมีแนวคิดที่ต่อเนื่องจาก แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 – 10 โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผล ในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการ เป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคมเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการและข้าราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤตินโยบายอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร ควบคุมไปกับปลูกจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2555, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล (Good governance) ว่าเป็นหลักการบริหารที่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ นำไปสู่ การพัฒนาที่มั่งคั่ง สามารถช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และสร้างความเป็นธรรมในสังคม รวมทั้งทำให้การบริหารงานตอบสนองความต้องการของประชาชน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและเกิดภาพลักษณ์ ที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาล มีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ธรรมาภิบาลเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดนโยบาย ใช้ปรับโครงสร้างและกระบวนการ รวมทั้งเป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นการสร้างความร่วมมืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง มุ่งให้การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติมั่นคงยั่งยืนและมีเสถียรภาพ

3. แนวทางปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล

สถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งภายใน และต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น สังคมข่าวสารได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่สถาบันข้าราชการในฐานะที่เป็นสถาบันหลักของชาติจะต้องปรับแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยการร่วมกัน สร้างความเป็นเอกภาพ และ ความสามัคคีในหมู่ข้าราชการ เพื่อให้การประสานงานราชการด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องปรับเปลี่ยนระบบการทำงาน โดยเน้นให้ความสำคัญกับการให้บริการประชาชน รวมทั้งข้าราชการต้องปรับทัศนคติการทำงาน โดยยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของการเป็นข้าราชการที่ดี ที่มีคุณภาพ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต อุทิศเวลากับงานราชการอย่างจริงจังและเป็นที่พึ่งพาของประชาชนอย่างแท้จริง อันจะช่วยส่งเสริมให้ประเทศชาติมีความสงบสุขและพัฒนาอย่างรวดเร็วต่อไป การศึกษาถึงแนวทางปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน โดยมีผู้เสนอแนวทางไว้ ดังนี้

จุฑารัตน์ สีสูงเนิน (2554, หน้า 5) ได้สรุป ธรรมาภิบาลมีความเกี่ยวข้องกับองค์กระชัดเจน เพราะหลักทั้ง 6 ประการ สามารถนำมาแปรเป็นวิถีปฏิบัติสำหรับองค์กร เพราะเมื่อองค์กรมีการปฏิบัติที่ดีต่อพนักงาน พนักงานก็มีความสุขมีขวัญและกำลังใจ

ในการทำงาน ส่งผลให้พนักงานทุกคนรักและทุ่มเทในการทำงาน และพร้อมมีส่วนร่วม
ในความก้าวหน้าของบริษัท ดังนั้น การนำธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน
จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภททุกระดับ

1. การสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นทุกระดับจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีคนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเสถียรภาพ พัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างความเข้มแข็งให้ประชาคมและเพิ่มการมีส่วนร่วม
2. เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม เอาจลประโยชน์ให้กับคนทุกระดับไม่ว่าคนรวยหรือคนจนในเรื่องการมีงานทำ การมีรายได้ การพัฒนาที่เท่าเทียมกัน และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
3. ธรรมาภิบาลช่วยลดบรรเทาหรือแก้ปัญหาถึงแม้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรงก็ยังช่วยลดหรือบรรเทาความรุนแรงลงได้ และปัญหาที่ไม่รุนแรงก็อาจจะไม่เกิดขึ้นอีก อีกทั้งทำให้สังคมมีความเข้มแข็งทุกด้าน ทั้งทางคุณค่าและจิตสำนึกทางสังคม การเมือง
4. ธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงและส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์สุจริต
5. ธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตยจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
6. ธรรมาภิบาลจะช่วยทำให้ระบบบริหารของรัฐบาลมีความยุติธรรมเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ
7. ธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ

พัชรศรี ศรีเมือง (2549, หน้า 11 – 18) ได้สรุปสาระสำคัญของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หรือ “ธรรมาภิบาล” โดยการชี้ให้เห็นวัตถุประสงค์ของการบริหารราชการและเป็นแนวทางการปฏิบัติราชการของหน่วยงานทางการศึกษา ดังนี้

เป้าหมายข้อที่ 1 เกิดประโยชน์สุขของประชาชน มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. การกำหนดภารกิจ ส่วนราชการต้องกำหนดอย่างมีกรอบวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศและประชาชน
2. วางระบบการทำงาน ให้เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม
3. ก่อนการดำเนินงานต้องมีการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียให้ครบถ้วน มีกลไกการทำงานที่ชัดเจน โปร่งใสทุกขั้นตอน ถ้ามีผลกระทบต่อประชาชนต้องทำการชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
4. ระหว่างทำงานตามภารกิจ ต้องรับฟังความคิดเห็น และสำรวจความพึงพอใจของสังคม เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

เป้าหมายข้อที่ 2 เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ วิธีการทำงานของราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ว่าด้วยการเน้นแผนการทำงานที่มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้วัดผลลัพธ์ของงาน มีดังนี้

1. การทำงานของส่วนราชการต้องสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างชัดเจน
2. มีการบริหารราชการแบบบูรณาการ คือ การร่วมมือกันทำงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มีแนวทางการทำงานในทิศทางเดียวกัน
3. ให้พัฒนาส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง
4. กำหนดข้อตกลงการทำงาน เพื่อเป็นมาตรการเพื่อกำกับการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์
5. กำหนดแผนการบริหารส่วนราชการให้มีเป้าหมายชัดเจน สามารถกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายข้อที่ 3 มีประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. หลีกเลี่ยงความโปร่งใส ส่วนราชการต้องกำหนดเป้าหมายและแผนการทำงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จ จำนวนงบประมาณ เพื่อให้ข้าราชการและประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

2. หลักความคุ้มค่า ส่วนราชการต้องทำบัญชีต้นทุนสำหรับการบริการสาธารณะแต่ละประเภท และรายจ่ายต่อหน่วยเพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าระหว่างปัจจัยนำเข้า และผลลัพธ์ที่ได้เพื่อประเมินว่า ควรจะทำต่อไป หรือยกเลิก รวมถึงการจัดซื้อจัดจ้างต้องทำโดยเปิดเผยและเที่ยงธรรม

3. หลักความชัดเจนการปฏิบัติราชการ

3.1 การทำงานระหว่างส่วนราชการด้วยกัน ถ้าต้องได้รับความเห็นชอบหรืออนุญาตจากอีกส่วนราชการ ให้ส่วนราชการผู้เห็นชอบ หรืออนุญาต ต้องดำเนินการภายใน 15 วัน เว้นแต่ได้ประกาศกำหนดเวลาไว้ล่วงหน้าแล้วว่า ต้องเกิน 15 วัน เพราะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย

3.2 การวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาต่าง ๆ ส่วนราชการต้องทำเอง โดยเร็วและหลีกเลี่ยง การแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณา เพื่อมิให้ใช้เวลาพิจารณานาน

3.3 การพิจารณาในรูปคณะกรรมการให้มีผลผูกพันผู้แทนส่วนราชการถึงแม้จะไม่ได้เข้าร่วมประชุม และจะต้องบันทึกเสียงข้างน้อยไว้ด้วยเพื่อให้เกิดหลักที่ชัดเจนในความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนส่วนราชการนั้น

3.4 การสั่งราชการต้องเป็นลายลักษณ์อักษรถ้าสั่งด้วยคำพูด ต้องมีบันทึกคำสั่งนั้น เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันคำสั่งที่แน่นอน มีความรับผิดชอบทั้งผู้สั่งและผู้ปฏิบัติงาน

เป้าหมายข้อที่ 4 ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดให้ส่วนราชการลดเวลาการพิจารณา สั่งการอนุญาต อนุมัติหรือการทำงานที่มีผลต่อประชาชนโดยตรงให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. กระจายอำนาจตัดสินใจ ส่วนราชการต้องให้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ ลงไปสู่ผู้มีตำแหน่งรับผิดชอบโดยตรง มุ่งให้เกิดความสะดวกรวดเร็วต่อประชาชนมากที่สุด ในส่วนราชการให้มีเกณฑ์การควบคุม ติดตาม กำกับ ดูแลการใช้อำนาจและความรับผิดชอบของผู้มอบ และผู้รับอำนาจเพื่อเป็นกรอบทำงาน โดยไม่ต้องเพิ่มขั้นตอนการทำงานเกินความจำเป็น ให้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือโทรคมนาคมมาช่วย เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และประหยัดค่าใช้จ่ายและเมื่อมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบด้วย

ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการไทย

โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการกระจายอำนาจความรับผิดชอบ และลดขั้นตอน เพื่อให้ส่วนราชการใช้เป็นแนวปฏิบัติ

2. การจัดตั้งศูนย์บริการร่วม ให้ทุกกระทรวงมีส่วนราชการที่เป็นศูนย์บริการร่วม เพื่อการประสานงานกับประชาชนขึ้นมาแห่งเดียว เพื่อใช้ติดต่อ สอบถาม ขอข้อมูลขออนุมัติหรือขออนุญาตได้พร้อมกันทุกเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงนั้น

เป้าหมายที่ 5 การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการเป็นการกำหนดให้ส่วนราชการมีการตรวจสอบภายใน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และแผนการทำงาน โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ทบทวนภารกิจ ส่วนราชการต้องทบทวนภารกิจ ตามระยะเวลาที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการไทยกำหนด เพื่อตรวจสอบว่าภารกิจใดควรจะดำเนินการต่อ หรือยุบเลิก โดยคำนึงถึงนโยบายของรัฐงบประมาณ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ความคุ้มค่าของภารกิจ ถ้าเห็นว่า ควรเปลี่ยนแปลงต้องเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อปรับปรุงด้านโครงสร้างอัตรากำลัง อำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับภารกิจที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

2. การทบทวนกฎหมายกฎระเบียบ ข้อบังคับส่วนราชการมีหน้าที่สำรวจ ทบทวน เพื่อยกเลิก ปรับปรุง หรือทำขึ้นใหม่และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนสำหรับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ทันสมัย เพื่อลดภาระของประชาชนที่มาติดต่อราชการ

เป้าหมายที่ 6 การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นการกำหนดแนวทางที่ให้ส่วนราชการต้องจัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้ได้รับบริการโดยเร็ว และเป็น การตรวจสอบความต้องการของประชาชน ให้สามารถรับรู้ปัญหา และแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนโดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. การกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่วนราชการที่มีหน้าที่สำหรับ ให้บริการประชาชน หรือประสานงานระหว่างส่วนราชการ ต้องมีการกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานพร้อมทั้งแจ้งให้ประชาชนทราบ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องกำกับให้งานที่รับผิดชอบแล้วเสร็จตามกำหนด ถ้าไม่กำหนดระยะเวลา

หรือกำหนดเวลาที่ล่าช้าเกินสมควร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาราชการไทยสามารถกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานให้ส่วนราชการนั้นได้

2. การจัดระบบสารสนเทศ ส่วนราชการต้องจัดให้มีระบบสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนสำหรับการติดต่อสอบถาม หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของส่วนราชการนั้น กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศมีหน้าที่คอยช่วยเหลือด้านสารสนเทศ ทั้งด้านบุคลากรงบประมาณ และข้อมูลการดำเนินการให้แก่ส่วนราชการที่ไม่สามารถจัดเครือข่ายสารสนเทศเป็นของตนเองได้

3. การรับฟังข้อร้องเรียน ให้ส่วนราชการมีระบบการตอบคำถามเกี่ยวกับการทำงาน หรือหน้าที่ของส่วนราชการให้ประชาชนทราบ มีระยะเวลาการตอบที่ชัดเจน

ถ้าส่วนราชการใดได้รับข้อร้องเรียน ข้อเสนอแนะความคิดเห็น หรือมีปัญหาในการติดต่องานของประชาชน ให้ส่วนราชการนั้นมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุง หรือดำเนินการใด ๆ จนเสร็จสิ้น แล้วแจ้งผลให้ผู้รู้แจ้งทราบด้วย

4. การเปิดเผยข้อมูล ส่วนราชการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการให้ประชาชนทราบ เว้นแต่เพื่อรักษาความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อย และคุ้มครองสิทธิของประชาชน

ส่วนราชการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่าย รายการจัดซื้อจัดจ้างและสัญญาใด ๆ ที่มีการดำเนินการ ห้ามทำสัญญาที่มีข้อความไม่ให้เปิดเผยข้อความ หรือข้อตกลง เว้นแต่เป็นข้อมูลที่ได้รับควบคุมโดยกฎหมาย

เป้าหมายข้อที่ 7 การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นการวัดผลการทำงานว่าได้ผลตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่มีคุณภาพ และได้รับการยอมรับเพียงใด รวมถึงเพื่อการตรวจสอบการปฏิบัติราชการภายในองค์กร โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. ให้มีการประเมินผลโดยคณะผู้ประเมินอิสระเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของภารกิจความพึงพอใจของผู้รับบริการและค่านิยมในภารกิจ

2. ให้มีการประเมินผลประสิทธิภาพการบังคับบัญชา

3. การประเมินผลข้าราชการต้องประเมินทั้งการปฏิบัติงานเฉพาะตัว และประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้ทำงานเป็นทีมมากขึ้น

ให้มีการบำเหน็จความชอบหรือเงินรางวัล ในกรณีที่ส่วนราชการผ่านการประเมินได้ มาตรฐานได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายเพื่อเป็นการจูงใจให้ส่วนราชการมีการพัฒนาการ ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 47 - 48) ได้เสนอแนวปฏิบัติ ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลสำหรับการบริหารว่า ปัจจุบันการบริหารงานในภาครัฐ ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมากในเรื่องความโปร่งใสของการดำเนินงาน ดังนั้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ ศรัทธาว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ของหน่วยงานภาครัฐจะลดลง ซึ่งสิ่งจำเป็นต่อการบริหารงานของหน่วยงานในภาครัฐได้แก่

1. ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบ คือ บุคคล องค์กร และผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจ ซึ่งหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานต้องมีภาระความ รับผิดชอบต่อสาธารณะเกี่ยวกับการกระทำกิจกรรม หรือการตัดสินใจใด ๆ ซึ่งส่งผล ต่อสาธารณะความรับผิดชอบที่กล่าวมา หมายถึง หน่วยงานภาครัฐต้องเปิดเผยข้อมูล การมีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อทุกด้วยความเสมอภาค ตรวจสอบได้โปร่งใส และดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมาย

2. ความโปร่งใส ความโปร่งใส หมายถึงการตัดสินใจและ การดำเนินการต่าง ๆ ต้องอยู่บนกฎระเบียบชัดเจน การดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ ในด้านนโยบายต่าง ๆ นั้นสาธารณะชนสามารถรับทราบ และมีความมั่นใจว่า การดำเนินการของหน่วยงานรัฐนั้น มาจากความตั้งใจในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผล ตามเป้าหมายของนโยบาย

3. การปราบปรามทุจริต และการประพฤติมิชอบ การที่องค์กร ภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่หรือการแสวงหาผลประโยชน์ในทางส่วนตัวเหล่านี้ถือเป็นการทุจริต และการประพฤติมิชอบทั้งต่อองค์กรภาครัฐเอง และองค์กรในภาคเอกชน การปรับปรุง ประสิทธิภาพในการทำงาน และการทำให้เกิดความโปร่งใส รวมไปถึงการปฏิรูประบบ ราชการจะเป็นเครื่องมือในการปราบปรามการฉ้อฉล และเสริมสร้างธรรมาภิบาล

4. การสร้างการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ ประชาชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทสำหรับการตัดสินใจดำเนินนโยบาย มีส่วนร่วมเพื่อการควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยงาน การมีส่วนร่วมก่อให้เกิด

กระบวนการตรวจสอบ และร้องเรียนในกรณีที่เกิดความสงสัยในกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐได้เป็นอย่างดี

5. การมีกฎหมายที่เข้มแข็ง ธรรมนูญีบาลมีพื้นฐานการดำเนินการอยู่บนกรอบของกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติมีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียม เป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีกฎหมายที่เข้มแข็ง ระบุการลงโทษที่ชัดเจน และมีผลบังคับใช้ได้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาระบบการปกครองเพื่อป้องกันการละเมิดหรือฝ่าฝืน การมีระบบกฎหมายที่ดีจะส่งเสริมการปกครองตามหลักนิติธรรม

6. การตอบสนองที่ทันการ ธรรมนูญีบาลเป็นหลักการให้การตอบสนองที่ทันการต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลาที่ทันการ

7. ความเห็นชอบร่วมกัน สังคมที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ธรรมนูญีบาลจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานความต้องการที่แตกต่างกันให้บนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม และขององค์การเป็นหลัก

8. ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในหลักธรรมนูญีบาลนั้นต้องการให้มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่า

9. ความเสมอภาคและความเกี่ยวข้อง หลักธรรมนูญีบาลจะเน้นให้บุคลากรทุกคนในองค์การรู้สึกมีส่วนร่วม หรือรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ดังนั้นควรให้บุคลากรมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมหลักเพื่อช่วยสร้างความเติบโตให้กับหน่วยงานจากแนวการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักธรรมนูญีบาลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการใช้หลักธรรมนูญีบาลทำให้องค์การสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้อีกทั้งยังเป็นกลไกควบคุมติดตาม และตรวจสอบโดยมีประชาชน หรือองค์การภายนอกมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การบริหารองค์การ

สรุปได้ว่า แนวทางปฏิบัติตามหลักธรรมนูญีบาล เป็นการนำหลักธรรมนูญีบาลมาใช้ในองค์การ เพื่อให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องเกิดความเชื่อถือ ศรัทธาต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐต้องมีการเปิดเผยข้อมูล การมีความยุติธรรม ปฏิบัติด้วยความเสมอภาค ตรวจสอบได้โปร่งใส การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทสำหรับการตัดสินใจดำเนินนโยบาย มีส่วนร่วมในการควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เพื่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ของหน่วยงานภาครัฐจะลดลง ซึ่งสิ่งที่จำเป็นต่อการบริหารงานของหน่วยงานในภาครัฐ

4. หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียน

การบริหารจัดการของโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นโรงเรียนของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาล อาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน

4.1 องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล เป็นเรื่องเกี่ยวกับกรอบเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางหรือวิธีปฏิบัติ ซึ่งหลักธรรมาภิบาลในแต่ละหลัก ประกอบด้วย หลักย่อย ๆ หลายหลัก ตามแนวคิดของแต่ละบุคคล หน่วยงาน และองค์กร ซึ่งมีแนวคิดแตกต่างกันดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2544, หน้า 13)

กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาล ที่ทุกส่วนราชการต้องยึดถือปฏิบัติ มี 6 ประการ คือ

1. หลักนิติธรรม คือ หลักการปกครองภายใต้กฎหมายที่ครอบคลุมไปถึงเรื่อง การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับ และกติกาต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและสมาชิก โดยมีการยินยอมพร้อมใจและถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาค และเป็นธรรม กล่าวโดยสรุปคือ สถาปนาการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่กระทำกันตามอำเภอใจ หรืออำนาจบุคคล

2. หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์ เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

3. หลักความโปร่งใส คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดเผย ข้อมูลข่าวสาร อย่างตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไก การทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนที่ระบบหรือกระบวนการ

ตรวจสอบและประเมินผลที่มี ประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้การทำงานของภาครัฐ และภาคเอกชนปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน

4. หลักความมีส่วนร่วม คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคมโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทาง ในการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวน การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ และจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐ หรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยสร้างความสามัคคีและความร่วมมือกันทำงาน ในเรื่องสำคัญของภาครัฐและภาคธุรกิจ เอกชน

5. หลักความรับผิดชอบ คือ การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกคนทุกฝ่ายตระหนัก ในสิทธิหน้าที่ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและการใส่ใจในปัญหา สาธารณะ รวมทั้งมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายสามารถยอมรับร่วมกัน ได้กล้ารับผลจากการกระทำ ของตน

6. หลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด โดยการทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่รู้คุณค่า ของทรัพยากรของชาติและบริหารงาน ด้วยความประหยัดมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐซึ่งต้องให้บริการที่มี คุณภาพแก่ประชาชน

อรทัย แสงทอง (2551, หน้า 4) กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักการสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

หลักนิติธรรม หมายถึง ระเบียบและหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นข้อตกลงของหน่วยงาน โดยที่ระเบียบ และหลักเกณฑ์การบังคับใช้นั้นต้องเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ระเบียบและหลักเกณฑ์เหล่านั้นต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงาน และผู้รับบริการ รวมทั้ง เชื้ออำนาจต่อการควบคุม และพัฒนาผู้รับบริการ ด้วยการกำหนด และปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด

หลักคุณธรรม หมายถึง หลักปฏิบัติในการทำในสิ่งที่ถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์จริงใจ ยึดมั่นในความถูกต้อง ดึงาม บนพื้นฐานของศีลธรรม จริยธรรม ภายใต้ระเบียบและข้อบังคับของผู้รับบริการ และยังประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของหน่วยงาน และผู้รับบริการ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กร ให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็ม ความสามารถให้บรรลุความสำเร็จ สอดคล้องตามกฎระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงาน อย่างมีสำนึกต่อหน้าที่ สังคม ประชาชน และประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการและ ส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานดังกล่าว ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ตลอดจนพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในการประกอบภารกิจต่อสาธารณชน สามารถชี้แจงเหตุผลได้ และพร้อมต่อการตรวจสอบจากสาธารณะ

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานและผู้รับบริการ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการบริหารงาน หรือการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งร่วมสนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเองได้ร่วมตัดสินใจ

หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดด้วย ความประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้งานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 82 – 83) ได้ระบุว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลที่ดีควรประกอบไปด้วย

1. หลักนิติธรรม (The rule of law) หมายถึง หลักการที่มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียน โดยมีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นธรรมมีการบังคับใช้กฎหมายข้อบังคับ ต่าง ๆ อย่างเสมอภาคไม่มีการเลือกปฏิบัติไม่มีมาตรฐานการเชิงซ้อน (Double standard) มีการดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมายไม่ให้ใช้กฎหมายไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม คำนึงสิทธิเสรีภาพความยุติธรรมของบุคคลในโรงเรียน

2. หลักคุณธรรม (Ethics) หมายถึงการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ปลอดจากการทำผิดวินัย ปลอดจากการทำผิดกฎหมาย ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

พัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การบริหารที่ยึดหลักการเปิดเผย ตรงไปตรงมา และเข้าใจง่าย มีความชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารงานในทุก ๆ ด้าน เช่น การมีระบบงานที่ชัดเจน มีระบบคุณธรรมในการเลือก หรือแต่งตั้งบุคลากรรวมถึง การให้คุณให้โทษ การเปิดโอกาสให้สังคมภายนอกเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยองค์ประกอบเครื่องชี้วัดความโปร่งใสมี 4 ด้าน คือความโปร่งใสด้านโครงสร้างระบบงาน ด้านระบบการให้คุณ ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยระบบงาน

4. หลักความมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมในการรับรู้การบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษา ร่วมวางแผน ปฏิบัติการ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย การแบ่งสรรข้อมูลร่วมกัน การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

5. หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง หลักการเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ ซึ่งสะท้อนความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะและมีระบบติดตามผล

6. หลักความคุ้มค่า (Value for money) หรือหลักประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Efficiency and effectiveness) หมายถึง การบริหารจัดการที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมสำหรับการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยั่งยืน รวมทั้งป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม และมีความสามารถที่จะแข่งขันกับภายนอก

วิชิต บุญสนอง (2554, หน้า 5) กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วยหลัก 10 ประการดังนี้

1. หลักนิติธรรม (The rule of law) คือ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม โดยการคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพและความยุติธรรมของประชาชน

2. หลักคุณธรรม (Morality) คือ การคำนึงถึงความถูกต้องดีงาม ตลอดจนการส่งเสริมให้ บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต
 3. หลักความโปร่งใส (Accountability) คือ การดำเนินงานที่ใสสะอาด โดยปราศจาก การทุจริตคอร์รัปชัน สามารถตรวจสอบการทำงานได้ในทุกมุมมอง
 4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การให้โอกาสประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการชุมชน การแสดงความคิดเห็นในการวางแผนและ ร่วมปฏิบัติงาน ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน
 5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ การสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น การใส่ใจปัญหาและการกระทำความผิดหรือวินัยในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ การเคารพ ในความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตนเอง
 6. หลักความคุ้มค่า (Cost-effectiveness or economy) คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนการรักษาและพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์ยั่งยืน
 7. หลักความเสมอภาค (Equity) คือ ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ทางสังคมได้ อย่างเท่าเทียมกัน
 8. หลักความสอดคล้อง (Consensus orientation) คือ ความสอดคล้องับความต้องการทางสังคมหรือประชาชนในท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อลดความขัดแย้ง
 9. การมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic vision) คือ การวางแผนหรือการกำหนด นโยบายโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักสำคัญ
 10. การควบคุม การคอร์รัปชัน (Control of corruption) คือ การส่งเสริม ภาคประชาชน ให้มีบทบาทมากขึ้นในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ
- ปณรศ มาลากุล ณ อยุธยา (อ้างถึงใน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553, หน้า 33 – 34) ได้ให้องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลว่า ธรรมาภิบาล เป็นตัวร่วมของแนวคิดต่าง ๆ ประกอบด้วยอย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. หลักความเป็นธรรม (Equitability) ซึ่งหมายความรวมถึง
ความเป็นธรรมตามหลักมนุษยธรรม คุณธรรม และนิติธรรม
2. หลักความคุ้มค่า (Value for money) ซึ่งหมายความรวมถึง
หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. หลักความโปร่งใส (Transparency) เปิดโอกาสให้ตรวจสอบได้
4. หลักความรับผิดชอบ (Accountability) ที่ทำให้สามารถระบุว่า
ใครรับผิดชอบการกระทำใด ๆ ได้อย่างชัดเจน
5. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การบริหารจัดการจะมีความ
เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ”

โดยหลักสองประการหลัก คือ ความเป็นธรรม และความคุ้มค่า นั้น
ถือเป็นเป้าหมาย (Ends) คือ จะทำอะไรต้องดูให้คุ้มค่าและเป็นธรรมอย่างมีคุณภาพ
ส่วนหลักที่เหลืออีกสามหลักนั้นถือเป็นวิธีการ (Means) ที่จะนำไปสู่เป้าหมายคือถ้าจะให้
แน่ใจว่าการกระทำใดเป็นธรรม และคุ้มค่าหรือไม่ก็ต้องทำให้การกระทำนั้น ๆ เป็นไป
โดยโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้มีการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน และ
เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ร่วมคิดร่วมทำมากที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 30 - 36) การดำเนินงาน
ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการ
จัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข การบริหารจัดการ
ของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ
จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไป
ว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน ในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าว ได้แก่
หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ
และหลักความคุ้มค่าหลักธรรมาภิบาลอาจ บูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ
ของสถานศึกษาซึ่งได้แก่การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณบริหารงานบุคคล
และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง
และมีความสุข ดังมีรายละเอียดแนวคิดของธรรมาภิบาลในแต่ละด้านดังนี้

1. การบริหารงานด้านวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือ เป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษา ให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนา หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจน การวัดผลประเมินผลรวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของ สถานศึกษามุ่งเน้นความ เป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้น ผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน ของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้น ต่อผู้เรียน

3. การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนององภารกิจ ของสถานศึกษาเพื่อดำเนินการ ด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลัก ธรรมภิบาลข้าราชการครูและนักศึกษา ทางการศึกษาได้รับการพัฒนาที่มีความรู้ความสามารถมี ขวัญกำลังใจได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการ พัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับ การจัดระบบ บริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการ

การบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน เป็นการบริหารที่ทำให้ เกิดความสมดุลในองค์กร และทำให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกิดความมั่นใจที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จึงถือได้ว่า

หลักธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่สามารถผลักดันให้โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าประสงค์ ทั้งในระดับโรงเรียน และระดับประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, หน้า 76) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการนำหลักการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ไปใช้ในสถานศึกษาว่าหลักการดังกล่าวจะทำให้บุคลากรและสถานศึกษามีประสิทธิภาพดังนี้

1. เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง
2. กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง
3. ไม่ถูกชี้นำในการตัดสินใจและการทำงาน
4. เป็นความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ
5. เกิดความโปร่งใสในการทำงาน และไม่เลือกปฏิบัติ
6. เป็นการสร้างหลักประกันคุณภาพการบริหารจัดการศึกษา

ของสถานศึกษา

ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 29 – 30) ได้กล่าวเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการ ฐานโรงเรียนว่า ปัจจุบันนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้พยายามนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ โดยมีโครงการพัฒนาการนำการบริหารฐานโรงเรียน มาใช้ในโรงเรียนขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการบริหารจัดการเรียนรูตามแนวทางที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และได้จัดโครงการสรรหาผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ที่ส่งเสริมการปฏิรูป การเรียนรูมาแล้ว 2 รุ่น คือ รุ่นปีการศึกษา 2544 และรุ่นปีการศึกษา 2545 เพื่อเป็นการพิสูจน์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการ บริหารฐานโรงเรียน

หลักการของการบริหารโรงเรียน เป็นหลักการบริหารฐานโรงเรียน เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้งหมด ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน ในเรื่องนี้ สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา ได้สรุปหลักการทั่วไป เพื่อประโยชน์ ต่อการบริหารจัดการ ดังนี้

หลักที่ 1 การกระจายอำนาจ คือ อำนาจการจัดการศึกษา ให้กับประชาชน สำหรับประเทศไทยจะมีการกระจายอำนาจส่วนกลางและเขตพื้นที่ การศึกษาไปยังสถานศึกษา

หลักที่ 2 การบริหารตนเอง สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจ ด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้การบริหารในรูปขององค์กรคณะบุคคล

หลักที่ 3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วม กำหนด นโยบายและแผนตัดสินใจกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา

หลักที่ 4 ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน เป็นภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุน และอำนวยความสะดวก

หลักที่ 5 การพัฒนาทั้งระบบ ปรับทั้งเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรม องค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงต้องให้ระบบทั้งหมดเห็นด้วยและสนับสนุน

หลักที่ 6 ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ โรงเรียนต้องพร้อมให้มีการตรวจสอบ เพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลตามแนวคิดของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่เน้นนโยบายหลัก และหลักเกณฑ์การปฏิบัติจะคล้ายกัน และอยู่ในกรอบของหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และต่อมาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ 2552 ได้จัดทำคู่มือ การจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี ให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปราชการโดยกำหนดให้ส่วนราชการและ ข้าราชการปฏิบัติราชการตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาลซึ่งมี องค์ประกอบของธรรมาภิบาลด้วยหลักการ 10 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หลักการรับผิดชอบ (Accountability) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักนิติธรรม (Rule of Law) ความเสมอภาค (Equity) และหลักฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552, หน้า 8 – 9)

1. หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลการปฏิบัติราชการ ที่บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณ มาดำเนินการ โดยการปฏิบัติราชการ จะต้องมิติศทางยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีกรอบการพิจารณา ดังนี้

1.1 การมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติราชการ อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.1 แผนปฏิบัติราชการ 4 ปีและแผนปฏิบัติราชการประจำปี

1.1.2 การติดตาม ปรับปรุง แก้ไขผลการปฏิบัติงาน

1.1.3 ระดับความสำเร็จของร้อยละเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

ในการบรรลุเป้าหมายตามแผนปฏิบัติราชการประจำปี

1.2 การบริหารทรัพยากรบุคคล

1.2.1 แผนการบริหารทรัพยากรบุคคล

1.2.2 ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผน

การบริหารทรัพยากรบุคคล

1.3 การบริหารจัดการสารสนเทศ

1.3.1 แผนการบริหารจัดการสารสนเทศ

1.3.2 ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผน

การบริหารจัดการสารสนเทศ

2. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การบริหารราชการ

ตามแนวทางการกำกับ ดูแลที่ดี ที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิค และเครื่องมือการบริหารจัดการ ที่เหมาะสม ให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้าน ต้นทุน แรงงาน และระยะเวลาให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถ ในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองของความต้องการ ของประชาชนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม โดยมีกรอบการพิจารณาดังนี้

2.1 การบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.1 การวิเคราะห์และกำหนดภารกิจหลักหรืองานหลัก

เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพ

2.1.2 กำหนดมาตรฐานและจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงาน

2.1.3 การทบทวน ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน

โดยใช้เทคนิค และเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อสะท้อนความมี

ประสิทธิภาพ

2.1.4 การพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการ

เพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจและตอบสนองประโยชน์สูงสุดของประชาชนและ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.2 การดำเนินการภารกิจภาครัฐด้วยความคุ้มค่า

2.2.1 การกำหนดกรอบการประเมินความคุ้มค่าตามภารกิจ

2.2.2 การจัดให้มีฐานข้อมูลและกลไกสนับสนุนการปฏิบัติราชการเพื่อสร้างความคุ้มค่า

2.2.3 การประเมินความคุ้มค่าก่อนและหลังการดำเนินการ

3. หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึง ตอบสนองตามความคาดหวัง ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง โดยมีกรอบการพิจารณาดังนี้

3.1 การรับรู้ความคาดหวัง / ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.1.1 การสำรวจความพึงพอใจ / ความไม่พึงพอใจ และความคาดหวังในการรับบริการของประชาชนผู้รับบริการ / ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.1.2 นำผลการสำรวจ ฯ มาทำการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติราชการ ฯ ระยะสั้นและระยะยาว

3.2 การตอบสนองการให้บริการ และการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียน

3.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดแผนผังขั้นตอน และมาตรฐานระยะเวลาการให้บริการที่มีความครบถ้วนทุกงานบริการ

3.2.2 การจัดทำระบบข้อมูลและระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการงานให้บริการ

3.2.3 การจัดให้มีช่องทางและเครือข่ายการให้บริการที่มีความครบถ้วนและเหมาะสมกับประชาชนผู้รับบริการ

3.2.4 ระบบการสื่อสารที่ดีให้แก่ประชาชนผู้รับบริการ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อรับทราบและเข้าใจ

3.2.5 การติดตามและการประเมินผลการให้บริการอย่างเป็นระบบ

3.2.6 การนำนวัตกรรมมาพัฒนามาตรฐานคุณภาพการให้บริการ

3.2.7 การจัดให้มีระบบการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียน

3.3 ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและมีใจให้บริการ

3.3.1 การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ
ในการปฏิบัติหน้าที่การให้บริการของข้าราชการ

3.3.2 การพัฒนาข้าราชการให้มีใจให้บริการ

4. หลักการรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยความรับผิดชอบนั้น ควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ โดยมีกรอบการพิจารณาดังนี้

4.1 การกำหนดให้มีระบบประเมินผลและตัวชี้วัดที่ชัดเจน

4.1.1 จัดให้มีกระบวนการให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
ในการจัดทำแผนงาน

4.1.2 การกำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจนครอบคลุม
ในเรื่องวิสัยทัศน์ค่านิยมเป้าประสงค์หรือผลการดำเนินการ

4.1.3 การถ่ายทอดตัวชี้วัด และเป้าหมายขององค์กร
สู่ระดับสากล

4.2 การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง

4.2.1 มีคณะทำงานและผู้รับผิดชอบเรื่องการควบคุม
ภายในและการบริหารความเสี่ยง

4.2.2 การจัดทำแผนควบคุมภายในประจำปีและ
แผนระยะยาว 4 ปี

4.2.3 การจัดให้มีระบบควบคุมภายในที่ดี

4.2.4 จัดให้มีระบบบริหารความเสี่ยงในองค์กร

4.3 ระบบการให้คุณและให้โทษ

4.3.1 การจัดให้มีระบบการประเมินผลการดำเนินงาน
ที่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและเชื่อมโยงกับระบบแรงจูงใจอย่างเป็นรูปธรรม

4.3.2 การกำหนดมาตรการในการดำเนินการ
กับผู้ที่ไม่มีความดี

4.3.3 กำหนดมาตรฐานให้รางวัลกับผู้มีประสิทธิภาพ
ในการทำงาน

4.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม

4.4.1 การกำหนดนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม
และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.4.2 จัดให้มีกระบวนการและกิจกรรมสร้างความตระหนัก
ในเรื่องภาวะความรับผิดชอบต่อ

5. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง กระบวนการเปิดเผย
อย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
อันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนิน
กิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบได้ โดยมีกรอบการพิจารณาดังนี้

5.1 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

5.1.1 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ข้าราชการประชาชน
และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

5.2 ระบบการตรวจสอบภายใน

5.2.1 มีคณะกรรมการรับผิดชอบเรื่องการตรวจสอบภายใน
และการจัดทำกฎบัตร

5.2.2 การจัดทำแผน ความสมบูรณ์ของแผน รวมถึง
การดำเนินงานตามแผนและการติดตาม

5.2.3 การร่วมตรวจสอบของสมาคมวิชาชีพ / สื่อมวลชน

5.3 การป้องกันและปราบปรามการทุจริต

5.3.1 แต่งตั้งคณะทำงาน และผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและมี
แผนป้องกันและปราบปรามการทุจริต

6. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง กระบวนการ
ที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้
ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง
ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา โดยมีกรอบการพิจารณาดังนี้

6.1 ระบบการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

6.1.1 จัดให้มีช่องทางการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

6.1.2 การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนถูกต้องเชื่อถือได้

6.2 ระบบรับฟังข้อคิดเห็น

6.2.1 การจัดให้มีช่องทางรับฟังข้อคิดเห็นที่ครบถ้วน

และเหมาะสม

6.2.2 การบริหารจัดการและประโยชน์ข้อคิดเห็น

อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ

6.3 กลไกเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

กับส่วนราชการ / จังหวัด

6.3.1 การจัดให้มีผู้แทนเพื่อร่วมบริหารราชการ

เช่น คณะทำงานภาคประชาชนและเครือข่ายภาคประชาชน

6.3.2 การจัดให้มีกลไกเสริมสร้างการมีส่วนร่วม

ในการบริหารราชการกับส่วนราชการ / จังหวัด

6.3.3 การจัดให้มีกิจกรรมสนับสนุนการมีส่วนร่วม

6.3.4 การพัฒนาศักยภาพ ของประชาชนเพื่อการบริหาร

ราชการแบบมีส่วนร่วม

6.3.5 การพัฒนาข้าราชการเพื่อสนับสนุนการบริหารราชการ

แบบมีส่วนร่วม

6.4 ระบบการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการบริหาร

ราชการกับส่วนราชการ / จังหวัด

6.4.1 การจัดให้มีระบบติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติ

ของส่วนราชการ / จังหวัดโดยข้าราชการประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

7. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การถ่ายโอน

อำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจ จากส่วนราชการส่วนกลาง ให้แก่หน่วย

การปกครองอื่น (ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชน ดำเนินการแทน

โดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ

และการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการ

ต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลิตภาพ

เพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ โดยมีกรอบการพิจารณาดังนี้

7.1 กลไกกระจายอำนาจ

7.1.1 การกำหนดหลักเกณฑ์ / แนวทางการถ่ายโอนอำนาจ
ภารกิจ / บริการ และทรัพยากร

7.1.2 การกำหนดมาตรฐานและคู่มือการปฏิบัติของภารกิจ
ที่มีการถ่ายโอนอำนาจ

7.2 กลไกสนับสนุนเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ

7.2.1 การจัดให้มีหน่วยงานให้คำปรึกษาแนะนำการบริหาร
ราชการแก่ผู้รับการถ่ายโอนอำนาจ

7.2.2 การจัดให้มีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการสนับสนุน
การตัดสินใจและการบริหารราชการ

7.3 กลไกการมอบอำนาจ

7.3.1 การกำหนดหลักเกณฑ์แนวทางการถ่ายมอบอำนาจ

7.3.2 การกำหนดมาตรฐานและคู่มือการปฏิบัติของภารกิจ
ที่มีการมอบอำนาจ

7.4 กลไกสนับสนุนเพื่อรองรับการรับมอบอำนาจ

7.4.1 การจัดให้มีหน่วยงานให้คำปรึกษาแนะนำการบริหาร
ราชการแก่ผู้รับการมอบอำนาจ

7.4.2 การจัดให้มีระบบฐานข้อมูลประเทศเพื่อสนับสนุน
การตัดสินใจและการบริหารราชการ

7.5 ระบบติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติราชการ

7.5.1 การจัดให้มีระบบติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติ
ราชการการมอบอำนาจ

7.5.2 การจัดให้มีช่องทางและการบริหารจัดการข้อร้องเรียน

8. หลักนิติธรรม (Rule of law) หมายถึง การใช้อำนาจของกฎหมาย
กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ
และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีกรอบการพิจารณาดังนี้

8.1 สิทธิของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

8.1.1 ส่วนราชการมีช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ

- 8.1.2 การพัฒนา ความรู้ด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ
กับประชาชน
- 8.2 เนื้อหาของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ
- 8.2.1 การศึกษาทบทวนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ
- 8.2.2 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ไม่ขัดต่อกฎหมายที่มีฐานะสูงกว่า
- 8.3 ผู้ใช้อำนาจ
- 8.3.1 ความเท่าเทียมกัน โครงการบังคับใช้กฎ ระเบียบ
ข้อบังคับ
- 8.3.2 อำนาจดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่
- 8.3.3 การพัฒนาบุคลากรในส่วนราชการเพื่อให้สอดคล้อง
กับกฎหมายที่ได้รับการพัฒนา
- 8.3.4 กระบวนการสรรหาผู้ทำหน้าที่วินิจฉัย
- 8.3.5 ความเป็นอิสระของผู้ทำหน้าที่วินิจฉัย
- 8.3.6 กระบวนการพิจารณาความผิดและการกำหนดโทษ
9. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การได้รับการปฏิบัติ
และได้รับบริการ อย่างเท่าเทียมกันโดย ไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด
เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล
ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา และอื่น ๆ
โดยมีกรอบการพิจารณาดังนี้
- 9.1 การสร้างกลไกด้านความเสมอภาค ได้แก่
- 9.1.1 การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน
เพื่อสร้างความเสมอภาค
- 9.1.2 การตั้งศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคขององค์กร
- 9.1.3 ฝึกอบรม สร้างความเข้าใจสร้างองค์ความรู้และ
เผยแพร่เกี่ยวกับบทบาทความเสมอภาคทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างสม่ำเสมอ
- 9.1.4 ฐานข้อมูลของบุคลากรในหน่วยงานและผู้รับบริการ
ของหน่วยงาน

9.2 มาตรการด้านความเสมอภาคภายในและภายนอกองค์กร
ได้แก่

9.2.1 วิเคราะห์และกำหนดกระบวนการทำงานทำงาน
ขององค์กรว่าด้วยเรื่องความเสมอภาคครบถ้วนทุกงานและทุกกลุ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

9.2.2 การจัดสภาพแวดล้อม การทำงานให้เอื้อต่อ
การปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาค

9.2.3 การประเมินความพึงพอใจทัศนคติทั้งภายใน
และภายนอกองค์กร

9.2.4 การทบทวนและปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติภารกิจ
ด้านความเสมอภาค

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus oriented) หมายถึง การหา
ข้อตกลงทั่วไป ภายใน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้
กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็น จากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์
โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็น
ที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่า เป็นความเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

โดยสรุป องค์ประกอบของธรรมาภิบาลก็คือแนวทางในการปฏิบัติที่นักวิชาการ
ได้เสนอแนะไว้ เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติงานให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ถึงแม้
จะมีการกำหนดองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป แต่ในองค์ประกอบที่แตกต่างกัน
ก็มีองค์ประกอบร่วมที่คล้ายคลึงกันอันเป็นรากฐานของธรรมาภิบาล งานวิจัยในครั้งนี้
จึงนำคู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์กรภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหาร
กิจการบ้านเมืองที่ดีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ มาบูรณาการ
ซึ่งมี 10 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักประสิทธิผล ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และ
เป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ เพื่อให้เกิด
ประโยชน์สุขต่อทุกภาคส่วน โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมี ทิศทาง ยุทธศาสตร์ และ
เป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึง
มีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2. หลักประสิทธิภาพ การบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดี ที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงาน โดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมให้องค์การ สามารถใช้ทรัพยากรทั้งทางด้านต้นทุนแรงงานและระยะเวลา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

3. หลักการตอบสนอง การให้บริการที่สามารถดำเนินงานได้ภายใน ระยะเวลาที่กำหนดและการสร้างความเชื่อมั่นความไว้วางใจรวมถึงตอบสนอง ความคาดหวังความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และความแตกต่างกัน

4. หลักการรับผิดชอบ การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และ ผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้นควรอยู่ในระดับที่สนองต่อ ความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อ ปัญหาสาธารณะ

5. หลักความโปร่งใส กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมาชี้แจงได้ เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบได้

6. หลักการมีส่วนร่วม กระบวนการที่ผู้ปฏิบัติงานผู้รับบริการและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้เรียนรู้ทำความเข้าใจ แสดงทรรศนะร่วมเสนอปัญหาประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแนวทางร่วมกัน แก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วน การพัฒนา

7. หลักการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจทรัพยากรและ ภารกิจจากส่วนกลางให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของดำเนินการแทน โดยมีอิสระ ตามสมควรรวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการ ให้แก่บุคลากรโดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการบริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการปรับปรุงกระบวนการและเพิ่มผลผลิตภาพ เพื่อการดำเนินงานที่ดี ของส่วนราชการ

8. หลักนิติธรรม การใช้อำนาจของกฎหมายกฎระเบียบข้อบังคับในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

9. หลักความเสมอภาค การได้รับการปฏิบัติและได้รับการบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ

10. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ การหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการ เพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

สำหรับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการบริหารงานในโรงเรียน ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษาวิจัยและเสนอแนวคิด ดังนี้

ปริญญา สมัครการ (2551, หน้า 141 – 147) ได้ศึกษาการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

ชาญชัย พิงขุนทด (2552, หน้า 155 – 157) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษากับความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 1 – 7 ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

ชเนตร มีรัตน์ (2552, หน้า 112 – 115) ได้ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส

4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

ลาวัลย์ เฟื่องประยูร (2553, หน้า 50 – 58) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

มณี พัดขำ (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 พบว่า

1) พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ในหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า 2) ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 5 ปี และ 10 ปีขึ้นไปมีการรับรู้พฤติกรรมการบริหารงานตามหลักพหุธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 ไม่แตกต่างกัน

บุญรอด จงมูม (2555, หน้า 99 – 101) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

อลิษา ตั้งอยู่สูง (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักนิติธรรม

ธนวันธิ์ แพทย์ชีพ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารงานตามหลัก

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี โดยรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม และหลักการมีส่วนร่วม

ราชัญ สมทบ (2556, หน้า 108 – 112) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดเทศบาล เมืองกาญจนบุรี ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

รัตนภรณ์ ส่งเสริม (2557, หน้า 126 – 132) ได้ศึกษาการบริหาร โรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

วราพร ลูกไทย (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักคุณธรรม รองลงมา คือด้านหลักความคุ้มค่า ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ

อัจฉราพร กริ่งแก้ว (2558, หน้า 126 – 132) ได้ศึกษาการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักประสิทธิผล 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักการรับผิดชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ

จากการศึกษาแนวคิดของหน่วยงาน นักวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการบริหารงานในโรงเรียน ดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำปัจจัยต่าง ๆ มารวมเป็นกลุ่มและทำการสังเคราะห์หาปัจจัย

ที่น่าจะส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามุกดาหาร

ประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน

1. ความหมายของการบริหารงานโรงเรียน

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้องค์กรต่าง ๆ สามารถที่จะเรียนรู้ พัฒนาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งการศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรทุกด้านให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ได้นำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ โรงเรียน เป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนในการเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ รวมทั้งการผลิตทรัพยากร มนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรม สิ่งเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสิทธิภาพ ในการบริหารโรงเรียนนั้น ดังนั้นการประยุกต์หลักการบริหารโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลให้ โรงเรียนมีระบบการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผลผลิตทางการศึกษาเหล่านั้น คือ นักเรียนอยู่ในสังคมอย่าง เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข การบริหารงานโรงเรียน เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้ ทรัพยากรทางการบริหารอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งมีผู้ให้ความหมาย ของการบริหารงานโรงเรียน ดังนี้

ทรงวิทย์ ชูวงศ์ (2550, หน้า 11) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหาร ทั่วไป ยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม การคืนอำนาจ จัดการศึกษาให้ประชาชน การบริหารตนเอง การตรวจสอบถ่วงดุล เพื่อพัฒนาองค์กร เพื่อให้พัฒนามนุษย์ ให้มีคุณภาพ และสามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 9) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง การร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลในองค์กร เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงานโรงเรียน เป็นการบริหารงานภายใต้การดำเนินงาน ของกลุ่มบุคคล ทั้ง 4 ด้านในโรงเรียน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงาน งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียน

คำว่า ประสิทธิภาพ แปลมาจาก effective เป็นศัพท์บัญญัติทางการบริหาร จัดการผลสำเร็จของงานให้เป็นไปตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงมุ่งเน้นที่การพิจารณาถึงจุดสิ้นสุดของกิจกรรมหรือการดำเนินงานว่า ได้ตามที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งมีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สายสมร พุทธิไสย (2551, หน้า 20) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล หมายถึง ผลสำเร็จการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ด้วยการบริหาร ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ด้วยความสมดุลของเหตุผล

อนุสิทธิ์ นามโยธา (2555, หน้า 53) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล หมายถึง ความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สามารถที่จะปรับตัว เพื่อพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป

Fiedler (1967, p. 9) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผล หมายถึง ผลการทำงานของกลุ่ม องค์การ ซึ่งได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ ถือว่าเป็นประสิทธิผล ของการทำงานกลุ่ม องค์การ

Seashore and Yuehman (1967, p. 393) ได้ให้ความหมาย ของประสิทธิผลว่า หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่มีคุณค่า เพื่อใช้สนับสนุนการทำงานขององค์การ

Steers (1977, p. 55) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า หมายถึง การที่ผู้นำใช้ความรู้ ความสามารถ แยกแยะการบริหารจัดการงาน เพื่อการใช้ทรัพยากร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

จากความหมายของคำว่าประสิทธิผลที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง สภาพความสำเร็จที่ปรากฏจริงในโรงเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารงานของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน ทำงานร่วมกัน จนสามารถทำให้นักเรียนมีความใฝ่รู้ รักการอ่าน รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งด้านการบริหารและการเรียนการสอน จนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ ตลอดจนจนการอำนวยความสะดวกตามโครงการขอบข่ายงาน 4 ด้านเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 14) ซึ่งมีขอบข่าย การบริหารงานในโรงเรียน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานวิชาการภารกิจหลักของโรงเรียน ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) ให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปยังโรงเรียนให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะทำให้โรงเรียนดำเนินการได้โดยเป็นอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผลได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบข่ายงานดังนี้

- 1.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น
การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
- 1.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ
- 1.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
- 1.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 1.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 1.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 1.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 1.9 การนิเทศการศึกษา
- 1.10 การแนะแนว
- 1.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 1.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 1.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา
และองค์กรอื่น
- 1.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั
องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 1.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ
ของสถานศึกษา

1.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

1.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2. การบริหารงานงบประมาณ หมายถึง การมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน โดยมีขอบข่ายงานดังนี้

2.1 การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตังงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี

2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง

2.3 การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

2.4 การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

2.5 การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ

2.6 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ

2.7 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ

2.8 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

2.9 การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา

2.10 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.11 การวางแผนพัสดุ

2.12 การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงิน งบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่ กรณี

2.13 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

2.14 การจัดหาพัสดุ

2.15 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

- 2.16 การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
- 2.17 การเบิกเงินจากคลัง
- 2.18 การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- 2.19 การนำเงินส่งคลัง
- 2.20 การจัดทำบัญชีการเงิน
- 2.21 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
- 2.22 การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

3. การบริหารงานบุคคล หมายถึง เป็นภารกิจมุ่งส่งเสริมให้ศึกษา

สามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อีสาระภายใต้กฎหมายระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีขอบข่ายงานดังนี้

- 3.1 การวางแผนอัตรากำลัง
- 3.2 การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.3 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 3.4 การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3.5 การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
- 3.6 การลาทุกประเภท
- 3.7 การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 3.8 การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 3.9 การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- 3.10 การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- 3.11 การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
- 3.12 การออกจากราชการ
- 3.13 การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
- 3.14 การจัดทำ บัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับ

การเสนอขอพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์

3.15 การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.16 การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ

3.17 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ

3.18 การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.19 การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต

3.20 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงาน บุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

4. การบริหารงานทั่วไป หมายถึง เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษา มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีขอบข่ายงานดังนี้

4.1 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.2 การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

4.3 การวางแผนการบริหารงานการศึกษา

4.4 งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน

4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

4.6 การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน

4.7 งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

4.8 การดำเนินงานธุรการ

4.9 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

4.10 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

4.11 การรับนักเรียน

- 4.12 การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา
- 4.13 การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
- 4.14 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.15 การทัศนศึกษา
- 4.16 งานกิจการนักเรียน
- 4.17 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.18 การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและ สถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.19 งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น (ท) การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 4.20 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.21 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในการลงโทษนักเรียน

ดังนั้นสรุปได้ว่า งานในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ เทคนิควิธีการต่าง ๆ และประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นองค์ประกอบ ซึ่งการบริหารงานจะให้ประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของตนเอง งานบริหารในโรงเรียนเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบหลายด้าน ทุก ๆ งาน ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนและพัฒนา เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร

1. ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เลขที่ 17
ถนนวิจิตรสุรการ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร รหัสไปรษณีย์ 49000
โทรศัพท์ 0-4261-1532 โทรสาร 0-4261-3040 Website <http://www.mukdahan.org/>
ตั้งอยู่บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดชุมพร อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของศาลากลางจังหวัด

มุกดาหาร ลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น หลังคาทรงจั่ว รูปตัวยู ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2530 เดิมเป็นอาคารสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร และสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดมุกดาหาร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาแก่ประชากรวัยเรียน ครอบคลุมใน 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอดำชะอี อำเภอดอนตาล อำเภอนิคมคำสร้อย อำเภอดงหลวง อำเภอหนองสูง และอำเภอหว้านใหญ่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร อำเภอขามุนาม จังหวัดอำนาจเจริญ และอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเขาวง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดห้วยคดกาฬสินธุ์

วิสัยทัศน์

การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย

พันธกิจ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ
3. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา และบูรณาการการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์

1. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย และมีคุณภาพ

2. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และเป็นธรรม
3. ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น มีทักษะที่เหมาะสม และทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษา ขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เน้นการทำงานแบบบูรณาการ การบริหารแบบมีส่วนร่วม กระจายอำนาจ และความรับผิดชอบต่อผู้สถานศึกษา

วัฒนธรรมองค์กร

ยิ้มไหว้ทักทาย เต็มใจบริการ ห้องทำงานแสนสุข อนุรักษ์ผ้าไทย

2. โครงสร้างการบริหาร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 โดยแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แบ่งเป็น 7 กลุ่มงาน และ 1 หน่วย ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ
2. กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์
3. กลุ่มบริหารงานบุคคล
4. กลุ่มนโยบายและแผน
5. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
6. กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
7. กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน
8. หน่วยตรวจสอบภายใน

ภารกิจหลักและอำนาจหน้าที่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ดังนี้

ก. ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
เขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 36)

ข. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้
(พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ) และกฎหมายอื่น และ

ค. อำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษา
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐาน
การศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไป
ของสถานศึกษาและหน่วยงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ และกำกับตรวจสอบ
ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน ดังกล่าว

3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตร
ร่วมกับสถานศึกษา

4. กำกับ ดูแลติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ
ด้านการศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากร
บุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษา

7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผล
สถานศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของ
สถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กร
วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลาย

9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย
และพัฒนาการศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทน กระทรวงศึกษาธิการ

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

สุรพันธ์ โชคปมิตต์กุล (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในจังหวัดนครปฐม พบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในจังหวัดนครปฐม ทั้งภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรมและหลักการมีส่วนร่วม 2) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลในจังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ประเภท ของเทศบาล การได้รับการฝึกอบรมเรื่องธรรมาภิบาลและความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารและบุคลากรของเทศบาล แต่เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดและ ตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาการบริหารงานของเทศบาลคือ ผู้บริหาร และบุคลากรมีความรู้ในหลักธรรมาภิบาลไม่ชัดเจน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของเทศบาล ไม่ได้เผยแพร่ให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้เสียทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง ผู้บริหารไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ และบุคลากร มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงาน ข้อเสนอแนะ การบริหารงานเทศบาล คือ จัดเผยแพร่

พินิจ โคตรงาม (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า 1) สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านด้านคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม และด้านความรับผิดชอบต่อตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส 2) เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยพิจารณาจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่า ด้านความโปร่งใส มีระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุด ได้แก่ การกำหนดแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษา และดำเนินการรับนักเรียนตามแผนที่กำหนดอย่างไร้โปร่งใส และประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาให้ชุมชนและผู้ปกครองทราบ และการส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการรับรู้สภาพการณ์และปัญหาขององค์กร รับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากบุคลากร 3) ครูได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น เป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับภายในโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อครู การออกกฎระเบียบ ข้อบังคับภายในโรงเรียนควรมีความเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของครูทุกคนในโรงเรียน ควรมีการลงโทษให้เป็นแนวทางเดียวกันทุกเรื่อง เช่น การอยู่เวรยามหรือความประพฤติต่าง ๆ ไม่เลือกปฏิบัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับในโรงเรียนไม่ควรเป็นการบังคับมากเกินไป ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ครูและนักเรียน ควรจัดสรรงบประมาณ ให้เกิดความเป็นธรรมแก่ครูและนักเรียนในโรงเรียน ควรมีการรณรงค์ให้ครูยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานอยู่เสมอ การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ด้านหลัก ความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้ครูและนักเรียนทราบอยู่เสมอ ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ให้ครูและนักเรียนทราบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ครูทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ควรเปิด โอกาสให้ผู้ปกครองและบุคคลภายนอก เข้ามาร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ด้านหลัก

ความรับผิดชอบ ควรเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ควรมอบหมายงานให้ ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และด้านหลักความคุ้มค่า ควรจัดทำมาตรการประหยัดพลังงานภายในโรงเรียน และต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ควรร่วมกันใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

วิไลรัตน์ ฝ่ายดี (2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอตาพระยา อยู่ในระดับมาก สภาพที่ควรจะเป็น ในความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า มีความต้องการ ในการพัฒนา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีดังนี้ ควรปฏิบัติกับครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกและไม่เลือกปฏิบัติ ควรมีการมอบอำนาจในการกิจให้แก่ครูในโรงเรียนอย่างเหมาะสม ควรให้ความสำคัญต่อความยุติธรรมกับบุคลากรในโรงเรียน ควรมีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงาน โดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อลดภารกิจที่ซ้ำซ้อน และไม่มีผลจำเป็น ควรมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และควรปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหาร

ดารินทร์ สงมะเริง (2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 1 พบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามเพศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักมุ่งเน้น ฉันทามติและหลักประสิทธิผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จันทบุรี เขต 1 จำแนกตามอายุ โดยรวมและ รายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ยกเว้นหลักความรับผิดชอบ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักการตอบสนอง หลักความเสมอภาค หลักมุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล และหลักประสิทธิภาพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) การบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านหลักการตอบสนอง หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ภัทรวดี อุทัยกรณ์ (2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านหลักความ รับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาคและด้านหลักประสิทธิภาพ แตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ 3) บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาฉกรรจ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตาม วุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการประสิทธิผล

ไพบุลย์ กุลอ๊ก (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า 1) ระดับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการ

สถานศึกษา ที่มีสถานภาพต่างกัน โดยรวม และรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นมากกว่าครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 4) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีประเภทของโรงเรียนต่างกัน โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน 5) แนวทางพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียน ควรพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โดยจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา นำไปใช้ และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายใน

ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปทุมธานีเขต 1 พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาและ 2) ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้านและ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 พบว่าโดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิตติพร จิตตรี (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า 1) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติราชการ และวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

Chester (1983, Abstract) ได้ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและระดับ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 115 ประเทศ

ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1960 – 1980 พบว่า ประเทศที่มี ลักษณะเปิดทางการเมือง หรือมีความ เป็นประชาธิปไตยมากจะสามารถเพิ่มรายได้ จากประชาชาติ จริงต่อปีสูงถึงร้อยละ 2.53 ในขณะที่ประเทศที่มีระบบการเมืองปิดเพิ่มรายได้ประชาชาติจริงต่อปีได้ เพียงร้อยละ 1.41 แสดงว่า ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยมากกว่าจะมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่า

Blumel (2000, Abstract) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความช่วยเหลือระหว่าง ประเทศ ความร่วมมือ กันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์และการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ในประเทศเคนยา งานวิจัย พบว่า หลักธรรมาภิบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความร่วมมือ ต่องานความช่วยเหลือระหว่างประเทศของ นักสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างนักสังคม สงเคราะห์เหล่านี้ในประเทศเคนยา ก็คือความสามารถของนักสังคมสงเคราะห์ในการเข้าถึงวัฒนธรรม ชนบทรรมนิยม ประเพณี และรวมไปถึงการปรับตัวเข้าหาเพื่อที่จะสร้างความร่วมมือเป็นกลุ่ม ย่อย ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทำยที่สุด นักสังคม สงเคราะห์ จากความร่วมมือกันระหว่างประเทศ ที่มีจำนวนมากในประเทศ เคนยา ยังก่อให้เกิดการสร้างสภาพสังคมใหม่ ๆ โดยการนำกิจกรรมและความมีส่วนร่วม ต่าง ๆ เข้ามาเป็นปัจจัยในการเชื่อมต่อ

Clark (2001, Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้หลัก ธรรมาภิบาลในการกระจาย อำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศกานา พบว่า ในประเทศที่ด้อยพัฒนา การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้มีการกระจาย อำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น โดยประชาชนมี ส่วนร่วมมากขึ้นทำให้เกิดกลยุทธ์พัฒนา ที่เป็นจริงเป็นจัง มีการปรับตัวในการปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสม กับท้องถิ่นจนถือเป็นกุญแจสำคัญของการใช้หลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาจากการที่ยังคงมีการถือพรรคถือพวกพ้อง

Iverson (2001, Abstract) ได้ศึกษา การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน SMB ผู้วิจัยทำการศึกษารายกรณีการใช้รูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานใน โรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในเมืองนิวยอร์กเป็นเวลา 1 ปี ผลการวิจัยพบว่าไม่ได้เกิดขึ้น จากภายในโรงเรียน แต่ถูกสั่งการลงมาจากรัฐ โดยในเบื้องต้นโรงเรียนเพียงรับรู้ทำให้ โรงเรียนตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ครูใหญ่ของโรงเรียนจะมีความเข้าใจว่าผู้บริหารและ คณะกรรมการโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายมากขึ้น จำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กับการบริหารโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นจะประสบผลสำเร็จต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในโรงเรียนต้องออกกฎหมายที่ทำให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างจริงจังและมีธรรมนูญหรือแผนแม่บทในระดับโรงเรียนอย่างชัดเจน

Tennekes (2005, Abstract) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสังคมนิยมและหลักธรรมาภิบาล มาใช้วิเคราะห์แนวโน้มนโยบายในประเทศเนเธอร์แลนด์และประเทศเยอรมนี พบว่า หลังจากสงครามเย็น ผ่านไปแล้วประเทศทั้งสองได้กำหนดนโยบายในการดูแลประเทศในโลกที่สาม โดยนักสังคมนิยมได้นำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของประเทศทั้งสองแต่ยังขาดความเข้าใจในการกำหนดรูปแบบการประเมินเพราะการกำหนดยุทธศาสตร์ในกระบวนการจัดทำนโยบายมีการแยกย่อยออกเป็นส่วน ๆ มากเกินไปและยังขาดความเข้าใจในความหมายของธรรมาภิบาล

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการประสิทธิผล

Person (1993, Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการรับรู้ประสิทธิผลของสถาบันของวิทยาลัยชุมชนใน North Carolina โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์อย่างไรกับผลระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารไม่มีผลต่อการรับรู้ในประสิทธิผลของวิทยาลัย

Farooq, Chaudhry , Shafiq, and Berhanu (2001, pp. 1 – 14) ได้ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเมืองหลวงของปากีสถาน ผลการศึกษาพบว่า สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และผู้ปกครองมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญของนักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวม

Patrick, O. N., Samuel N. W., & Felicita W. N. (2013, pp. 174 – 184) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐของโรงเรียนในเขตเคนยาตอนกลาง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณส่งผลต่อการบรรลุประสิทธิผลของโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง ปัจจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียน สรุปได้ว่าธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ดี ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ใช้หลักประชาธิปไตย และเคารพในสิทธิมนุษยชน มุ่งใช้กฎระเบียบด้วยความเป็นธรรม โปร่งใสในการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้สังคม ดำรงอยู่อย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ ซึ่งหลักธรรมาภิบาล มีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ธรรมาภิบาลเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดนโยบาย ใช้ปรับโครงสร้างและ กระบวนการรวมทั้งเป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกัน ของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นการสร้างความร่วมมืออย่างจริงจัง และต่อเนื่อง มุ่งให้การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกัน อย่างสันติมั่นคงยั่งยืนและมีเสถียรภาพ สรุปว่าองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ตามแนวคิดของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่เน้นนโยบายหลักและหลักเกณฑ์การปฏิบัติจะคล้ายกัน และอยู่ในกรอบของ หลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และต่อมาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบ ราชการ 2552 ได้จัดทำคู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลัก ธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูป ราชการโดยกำหนดให้ส่วนราชการและข้าราชการปฏิบัติราชการตามหลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาลซึ่งมีองค์ประกอบของธรรมาภิบาลด้วยหลักการ 10 หลักได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการระ ับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักฉันทามติ และงานในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ผู้บริหาร จะต้องใช้ความรู้ความสามารถ เทคนิควิธีการต่าง ๆ และประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นองค์ประกอบ ซึ่งการบริหารงานจะให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารต้องมึ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง งานบริหารในโรงเรียนเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบ หลายด้าน ทุก ๆ งาน ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนและพัฒนา เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล